

การปฏิบัติงานของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนา

จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

นางสันทนี ผาสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชามัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-254-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018004 i 10314325

ACTIVITIES OF BORDER PATROL POLICE TEACHERS
IN DEVELOPING ENVIRONMENTAL AWARENESS OF YOUTHS IN REMOTE AREAS

Mrs. Santanee Pasuk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Secondary Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-254-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การปฏิบัติงานของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการ
พัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

โดย นางสาวธนีย์ ผาสุข

ภาควิชา มัชฌมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมลิตี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

ดร. ธีระชัย

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระชัย วัชรารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. ธีระชัย ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ลาวัณย์ วิทยาวิมลกุล)

ดร. พิบูลศรี อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมลิตี)

ดร. ยุพิน กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ยุพิน พิพิธกุล)

ดร. วีระชัย กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระชัย ปุวรรณโชติ)

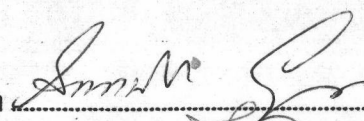
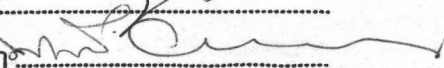
สันทนีย์ ผาสุข : การปฏิบัติงานของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่
เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (ACTIVITIES OF BORDER PATROL POLICE TEACHERS IN
DEVELOPING ENVIRONMENTAL AWARENESS OF YOUTHS IN REMOTE AREAS)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ.พิบูลศรี วาสนสมลิตี, 329 หน้า. ISBN 974-581-254-4

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาจิตสำนึกต่อ
สิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดารในด้านต่อไปนี้ (1) การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและการจัดกิจกรรม
เสริมหลักสูตร (2) การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในฐานะผู้นำการปฏิบัติการและเป็นที่ปรึกษา และในฐานะผู้ร่วมงาน
และผู้อำนวยความสะดวก (3) ปัญหาและอุปสรรคของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการจัดการเรียนการสอนในห้อง
เรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ตัวอย่างประชากรเป็นครูตำรวจตระเวนชายแดน
จำนวน 624 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ ค่า
มัชฌิมเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การปฏิบัติงานของครูตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน ด้าน
การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 1.1 การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่ปฏิบัติมาก คือ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จัด
เนื้อหาสาระ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวัดผล ประเมินผลตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
และสื่อการเรียนการสอนที่ใช้มากที่สุด คือ หนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์ขึ้น
 - 1.2 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ปฏิบัติมาก คือ จัดกิจกรรมทางด้านการเกษตรเพื่อโครงการ
อาหารกลางวันของโรงเรียนและเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จัดประชุมครู ผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อร่วมกัน
วางแผนการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติในห้องเรียน และวัดผล ประเมินผลโดยการให้คะแนนพฤติกรรมของนักเรียนที่
แสดงถึงความมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
2. การปฏิบัติงานของครูตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน ด้าน
การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน
 - 2.1 ในฐานะผู้นำการปฏิบัติการและเป็นที่ปรึกษา กิจกรรมที่ปฏิบัติมาก คือ การกระตุ้นเยาวชน
และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
 - 2.2 ในฐานะผู้ร่วมงานและผู้อำนวยความสะดวก กิจกรรมที่ปฏิบัติมาก คือ การร่วมมือกับ
เยาวชนและประชาชนในการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการจัด
กิจกรรมร่วมกับชุมชนที่ครูตำรวจตระเวนชายแดนพบว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่
ทันสมัย การขาดงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการที่ประชาชนไม่เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
ตามลำดับ

ภาควิชา มัธยมศึกษา
สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C141361 : MAJOR SOCIAL STUDIES TEACHING

KEY WORD : BORDER PATROL POLICE TEACHERS/ENVIRONMENTAL AWARENESS
DEVELOPMENT/YOUTHS IN REMOTE AREAS

SANTANEE PASUK : ACTIVITIES OF BORDER PATROL POLICE TEACHERS IN
DEVELOPING ENVIRONMENTAL AWARENESS OF YOUTHS IN REMOTE AREAS.

THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PIBOONSRI VASANASOMSITH, M.Ed.,
329 PP. ISBN 974-581-254-4

The purposes of this research were to study the activities of border patrol police teachers in developing environmental awareness of youths in remote areas in three following aspects : (1) the management of classroom instructional activities and co-curricular activities, (2) the management of co-community activities as being the leader and consultant and as being the participant and co-ordinator, (3) the problems and obstacles in the management of classroom instructional activities, co-curricular activities and co-community activities. The samples were 624 border patrol police teachers. The research instrument was a set of questionnaires constructed by the researcher. The obtained data were analyzed by means of percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The findings :

1. The activities of the border patrol police teachers in developing environmental awareness of youths through the management of classroom instructional activities and co-curricular activities :

1.1 The classroom instructional activities practised very often were as follows : to organize the instructional objectives, the content, the instructional activities, and the measurement and evaluation in accordance with the curriculum of the Ministry of Education. The instructional material most often used was the textbook published by the Ministry of Education.

1.2 The co-curricular activities practised very often were the agricultural activities for school lunch project and school environment development, the meeting among teachers, parents and students for local natural resources conservation planning, and the evaluation of students' continuous behaviors concerning environmental awareness by scoring.

2. The activities of the border patrol police teachers in developing environmental awareness of youths through the management of co-community activities :

2.1 As the leader and consultant, the co-community activity practised very often was to stimulate youths and people in the local community to participate in Agricultural and Lunch Project.

2.2 As the participant and co-ordinator, the activities practised very often was to cooperate with youths and people in environmental preservation and conservation, and in the quality of life development.

3. Problems and obstacles in the management of classroom instructional activities, co-curricular activities and co-cummmunity activities which the border patrol police teachers found to be most serious were a shortage of modern instructional media, a lack of budget for co-curricular activities management, and the environmental illiteracy of the people respectively.

ภาควิชา มัธยมศึกษา
สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
อย่างหาที่สุดมิได้ ที่ได้ทรงพระกรุณาให้ผู้วิจัยมีโอกาสศึกษาในระดับปริญญาโทและทรงติดตาม
ผลการเรียนด้วยความสนพระราชมุทิตา พร้อมทั้งพระราชทานคำแนะนำและพระราชวินิจฉัยซึ่งมี
คุณค่าอย่างยิ่ง ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ลาวณิชย์ วิทยาพฤกษกุล ประธานกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ยุพิน พิพิธกุล รองศาสตราจารย์ธีระชัย ปูรมโชติ กรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และความช่วยเหลือมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณหน่วยงานและผู้ที่ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ตลอดจนอำนวยความสะดวก
ความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี อาทิ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
พันตำรวจเอกดิเรก พงษ์ภมร คุณกิตติ ชันฉมิตร ดร. จารุพงศ์ บุญหลง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาลินี เปี่ยมพงศ์สานต์ อาจารย์มาลี ไตสกูล ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกท่านทั้ง 160
โรงเรียน คุณกรพันธุ์ ศรีสุขสวัสดิ์ และคุณสมจิตร สังขทิพย์ ขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุน
งานวิจัยครั้งนี้ในบางส่วน และท่านผู้หญิงอังกาบ บุญยัษฐิติ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจิตรลดาที่ได้
สนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อจนสำเร็จ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา สามีนี ที่ให้ความรัก ความอาทรและเป็น
กำลังใจอย่างดีตลอดมา

สันทนี ผาสอบ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญรูป	ฆ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	9
บทบาทและหน้าที่ของครูตำราวจตระเวนชายแดน	9
ความเป็นมาของครูตำราวจตระเวนชายแดน	10
การพัฒนาครูตำราวจตระเวนชายแดน	17
หน้าที่โดยตรงของครูตำราวจตระเวนชายแดน	18
การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน	
ตำราวจตระเวนชายแดน	24
วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน	
ในโรงเรียนตำราวจตระเวนชายแดน	25

หลักสูตรของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	27
สาระสำคัญของหลักสูตรโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน	28
กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน	32
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน	33
ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร	33
วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	35
ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร	38
กิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน	40
การวัดผล ประเมินผลในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน	44
การพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของ ครูตำรวจตระเวนชายแดน	48
การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนของครูตำรวจตระเวนชายแดน	51
บทบาทของครูตำรวจตระเวนชายแดน ในการพัฒนาชุมชน	55
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	57
ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยปัจจุบัน	61 ✓
สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย	61
แนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	75

บทที่	หน้า
สิ่งแวดลอมศึกษา	81
ความหมายของสิ่งแวดลอมศึกษา	81
หลักการของสิ่งแวดลอมศึกษา	83
จุดมุ่งหมายของสิ่งแวดลอมศึกษา	88
นโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดลอม	92
จิตสำนึก	97
ความหมายของจิตสำนึก	97
กระบวนการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดลอม	98
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	103
งานวิจัยภายในประเทศ	103
งานวิจัยต่างประเทศ	120
3 วิธีดำเนินการวิจัย	132
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	137
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	187
สรุปผลการวิจัย	188
อภิปรายผลการวิจัย	199
ข้อเสนอแนะ	223
บรรณานุกรม	226
ภาคผนวก	246
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	247
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม	
ในความรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	
ปีการศึกษา 2533	249

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ค หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	259
ภาคผนวก ง โครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	261
ภาคผนวก จ หลักสูตรประถมศึกษา	281
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างแบบสอบถาม	298
ประวัติผู้เขียน	329

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1	แสดงแผนที่ที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	46
2	แสดงแผนภูมิการให้การศึกษาทางสิ่งแวดล้อม	77
3	แสดงแนวทางการวางแผนเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม	80

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา จากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามรายภาค	45
2	แสดงจำนวนโรงเรียน ครูและนักเรียนของโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน จำแนกตามรายภาคปี 2533	47
3	แสดงการเปรียบเทียบโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไป กับโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนชุมชน	53
4	แสดงพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทย	67
5	แสดงคำร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	138
6	แสดงค่ามัธยฐานเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงาน ของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ให้แก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ด้านการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน	143
7	แสดงค่ามัธยฐานเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงาน ของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ให้แก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	164
8	แสดงค่ามัธยฐานเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงาน ของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ให้แก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ด้านการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน	171